

KS. DAMIAN KEMPA SDB

HISTORIA INSPEKTORII SALEZJAŃSKIEJ PW. ŚW. JANA BOSCO Z SIEDZIBĄ WE WROCŁAWIU (1979–2004)

I. POWSTANIE I STRUKTURA INSPEKTORII

O rozwoju struktur nowo powstałej w 1979 r. Inspektorii św. Jana Bosco stanowi w pierwszym rzędzie działalność jej czterech kolejnych inspektorów. Opracowanie to opiera się na ich pisemnych relacjach, autor zaś artykułu ograniczył się do interpretacji znanych faktów historycznych. Omawiany okres ćwierćwiecza istnienia Prowincji Wrocławskiej obejmuje kadencje czterech inspektorów:

- ks. inspektora Mieczysława Piłata (1980–1986),
- ks. inspektora Adama Śmigielskiego (1986–1992),
- ks. inspektora Stanisława Semika (1992–1998),
- ks. inspektora Franciszka Krasonia (1998–2004).

Polska była właściwie jedynym państwem w bloku wschodnim, w którym społeczeństwo identyfikowało się w dużym stopniu z misją Kościoła katolickiego. Wystarczy wspomnieć działalność kard. Augusta Hłonda, jego następcy – kard. Stefana Wyszyńskiego, wreszcie kard. Karola Wojtyły – od 1978 r. – papieża Jana Pawła II, aby zauważyć ogromne przywiązanie narodu do Kościoła. Pierwsza wizyta papieska w Polsce w czerwcu 1979 r. zaowocowała wzrostem powołań kapłańskich i zakonnych. Wielu przyszłych kapłanów, zakonników i zakonnice, którzy odczuli powiew Ducha Świętego – hasło ówczesnej pielgrzymki Jana Pawła II – „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze TEJ Ziemi” – odczytało jako osobisty adres Ojca Świętego wobec ich przyszłości. Ponad 26 lat pontyfikatu tego niezwykłego papieża pozostawiło niezatarte piętno na duchowości młodych, polskich salezjanów.

Wzrost powołań kapłańskich i zakonnych, również do Zgromadzenia Salezjańskiego, z tego okresu historii naszego kraju był zauważalny i należało w związku z tym podjąć stosowne poczynania. Ówczesny Przełożony Generalny Zgromadzenia Salezjańskiego – ks. Idzi Vigano wraz z Radą Generalną Zgroma-

Inspektoria Wrocławska 1980/81

Inspektoria Wroclawska 2004/05

dzenia postanowił dokonać reorganizacji struktury terytorialnej inspektorii polskich w naszym kraju. Opierając się na Konstytucjach Salezjańskich (art. 136), po zasięgnięciu opinii Delegata Przełożonego Generalnego – ks. Augustyna Dziędziela, na mocy Dekretu Świętej Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich *Ad instituenda experimenta* z 4 czerwca 1970 r. dokonał podziału istniejących dotychczas dwóch inspektorii polskich z siedzibami w Krakowie (pw. św. Jacka) oraz w Warszawie (pw. św. Stanisława Kostki), erygował dwie kolejne inspektorie na terenie Polski: Inspektorię pw. św. Wojciecha z siedzibą w Pile oraz Inspektorię pw. św. Jana Bosco z siedzibą we Wrocławiu.

Dekret erekcyjny nowej Inspektorii z siedzibą we Wrocławiu nosi datę 16 grudnia 1979 r. Określa terytorialny zasięg nowej prowincji salezjańskiej, wydzielonej z dotychczasowej południowej Inspektorii pw. św. Jacka, zajmującej południowo-zachodnią część Polski. Nowo utworzona Inspektoria obejmowała tereny ówczesnych: diecezji opolskiej, częstochowskiej, archidiecezji poznańskiej, wrocławskiej i gnieźnieńskiej. W jej skład wchodziło 12 domów, kanonicznie erygowanych jeszcze w ramach Inspektorii Południowej pw. św. Jacka:

- CHOCIANÓW – pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny,
- CZĘSTOCHOWA – pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- KOPIEC – pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- LUBIN – pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- MARSZAŁKI – pw. św. Franciszka Salezego,
- POZNAŃ – pw. Maryi Wspomożycielki Wiernych,
- POZNAŃ – pw. Niepokalanego Serca Maryi,
- ŚRODA ŚLĄSKA – pw. Świętego Krzyża,
- SUŁÓW – pw. Świętych Piotra i Pawła,
- TWARDOGÓRA – pw. św. Stanisława Kostki,
- WROCLAW – pw. św. Antoniego,
- WROCLAW – pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- WROCLAW – pw. św. Michała Archanioła.

Do każdego z tych domów przypisano mniejsze jednostki duszpasterskie (parafie, wikariaty, itp.), w których pracowali współpracownicy, najczęściej w pojedynkę. Dekret ten, dający Inspektorii Wrocławskiej moc prawną, miał wejść w życie w terminie ustalonym przez Delegata Przełożonego Generalnego, jednak nie później niż przed rozpoczęciem roku szkolnego 1980/81. Było to uzasadnione przede wszystkim organizacją pracy katechetycznej w polskich warunkach. Ksiądz Idzi Vigano – Przełożony Generalny – przez okólnik z 6 stycznia 1980 r. sugerował przede wszystkim intensyfikowanie życia zakonnego oraz skoncentrowanie pracy salezjańskiej na wychowaniu młodzieży.

W krótkim okresie przejściowym, trwającym 9 miesięcy, etapami organizowano nowe struktury obu południowych Inspektorii. Do czasu powołania nowego inspektora Prowincji Wrocławskiej tymczasowo zarządzał nią inspektor krakowski – ks. Mieczysław Kaczmarzyk. Po pomyślnie przeprowadzonym procesie prawnym w Państwowym Urzędzie ds. Wyznań w Warszawie i zatwierdzeniu

osobowości prawnej Inspektorii Wrocławskiej w ramach Kościoła katolickiego, Ksiądz General zatwierdził 3 września 1980 r. na stanowisko pierwszego inspektora nowo powstałej Prowincji Wrocławskiej ks. Mieczysława Piłata, dotychczasowego wikariusza inspektorialnego Prowincji Krakowskiej.

Najważniejszą sprawą do załatwienia u progu nowo powstałej Inspektorii Wrocławskiej było utworzenie struktur prawnych i kościelnych. Powołany na stanowisko inspektora ks. Mieczysław Piłat podjął zadanie stworzenia jej struktur formalnych. Podejmując pierwsze decyzje w tym zakresie, urzędował wówczas – w okresie wakacyjnym 1980 r. – w zorganizowanym do tego celu przez ówczesnego proboszcza par. pw. św. Michała we Wrocławiu – ks. Andrzeja Kubereę – pokoju gościnnym domu przy par. pw. św. Mikołaja we Wrocławiu. 20 stycznia 1981 r. otrzymano pozwolenie na rozbudowę domu na potrzeby inspektoratu. Rozpoczęte po powstaniu prowincji prace inwestycyjne koncentrowały się przede wszystkim na budowie nowej siedziby inspektoratu we Wrocławiu.

Okres sześciolietniej kadencji ks. inspektora Adama Śmigielskiego wypełniły bardzo dynamicznie prowadzone inwestycje budowlane. Za jego kadencji został oddany do użytku wiernych m.in. kościół parafialny w Częstochowie na Stradomiu. Duże zaangażowanie Księdza Inspektora zaowocowało także sfinalizowaniem budowy kościoła parafialnego pw. Chrystusa Króla we Wrocławiu.

Priorytetem, założonym na czas tej kadencji, stało się nawiązanie bliższych kontaktów z władzami zakonnymi Zgromadzenia Księży Michalitów. Od 4 do 5 maja 1987 r. Ksiądz Inspektor wrocławski był obecny wraz z pozostałymi inspektorami polskimi, przy udziale 10 tys. pielgrzymów, na wspólnym nabożeństwie błagalnym o beatyfikację sługi Bożego – ks. Bronisława Markiewicza w Miejscu Piastowym. Podjęte przez ks. Śmigielskiego rekolekcje roczne dla księży michalitów w Domu Generalnym w Strudze k. Warszawy, w Miejscu Piastowym oraz w Seminarium Księży Michalitów w Krakowie w 1990 r. przybliżyły obydwie rodziny zakonne do siebie. 6 października 1988 r. z okazji spotkania d'insieme, ks. generał Idzi Vigano przewodniczył koncelebrze w Strudze k. Warszawy. Współkoncelebransami byli: radcy generalni, inspektorzy wszystkich polskich prowincji wraz ze swoimi radcami, delegat ks. generała, generał księży michalitów wraz z radcami i przedstawicielami wspólnot z całej Polski oraz matka generalna sióstr michalitek wraz z członkiniami Rady Generalnej Sióstr. Motywem spotkania modlitewnego była prośba o beatyfikację ks. Bronisława Markiewicza.

Ksiądz Bronisław Markiewicz został beatyfikowany 19 czerwca 2005 r. w Warszawie na pl. Piłsudskiego. Uroczystościom przewodniczył Prymas Polski – kard. Józef Glemp, kazanie wygłosił Przewodniczący Episkopatu Polski abp Józef Michalik. W uroczystej mszy św. beatyfikacyjnej uczestniczył bp Adam Śmigielski. Warto przy tej okazji wspomnieć, że wydarzenie to było powiązane z Kongresem Eucharystycznym, z kolei temat wiodący dotyczył pojednania polsko-ukraińskiego, co z kolei podkreśla znaczenie pracy nowego Błogosławionego na

terenach, które zamieszkiwane były przez oba narody. Warto wspomnieć w tym miejscu o skierowanym do współpracownika Inspektorii Wrocławskiej okólniku ks. inspektora Adama Śmigielskiego z 28 marca 1992 r. z okazji setnej rocznicy przybycia pierwszego, polskiego salezjanina do Polski – ks. Bronisława Markiewicza. Inspektor Wrocławski był już wówczas nominatem na stanowisko biskupa diecezjalnego diecezji sosnowieckiej. Ten list okólny jest wyrazem szczególnej troski o dobro Rodziny Salezjańskiej, do której zaliczają się także księża ze Zgromadzenia Michalitów.

Bardzo ważną inicjatywą, którą należy tutaj przypomnieć, jest zaangażowanie osobiste ks. inspektora Adama Śmigielskiego w proces rogatoryjny tzw. Piątki Poznańskiej – męczenników za wiarę spośród wychowanków oratorium poznańskiego w czasie II wojny światowej. Ogromne zaangażowanie w tę pracę włożył ks. Leon Musielak, który zebrał materiały i przekazał je następnie do inspektoratu. Praca w tym zakresie była kontynuowana w okresie kadencji ks. Stanisława Semika. Wicypostulator procesu beatyfikacyjnego – ks. Władysław Nowak – przyczynił się w dużej mierze do tego, by proces Piątki Poznańskiej doprowadzić do końca. Przekazanie postulatorowi ich imion wraz z dokumentacją zaowocowało ogłoszeniem ich przez Jana Pawła II błogosławionymi w Kościele katolickim.

W czasie swojej kadencji ks. inspektor Stanisław Semik szczególny nacisk kładł na rozwój struktury personalnej Inspektorii. Kontynuowane były też inwestycje podjęte przez poprzednich inspektorów. Od czerwca 1992 r., kiedy to rozpoczęła się oficjalna kadencja, nowy inspektor podjął szereg działań wzmacniających funkcjonowanie Inspektorii. Wypełniając zalecenia powizytacyjne, określone przez wizytację nadzwyczajną Przełożonego Generalnego, dokonaną przez jego delegata – ks. Augustyna Dziędziela, nowy inspektor podjął działania, zmierzające do wzmocnienia życia zakonnego. Podejmując podjęte przez poprzednika decyzje, zmierzające do przekazania diecezjom pojedynczych placówek duszpasterskich (Dzierżysław, Miłkowice), doprowadził do kanonicznego erygowania dwóch domów zakonnych (Inspektorat oraz Bukowice). Dobrze układająca się współpraca z Kurią Diecezjalną w Sosnowcu zaowocowała przejęciem nowej parafii miejskiej pw. Nawrócenia św. Pawła i erekcją (w okresie kadencji ks. inspektora Franciszka Krasonia) domu zakonnego w Dąbrowie Górniczej. Struktury inspektorialne zostały także uzupełnione poprzez oddelegowanie stałego ekonomy prowincji. Na to stanowisko wyznaczono ks. Mariana Stachurę.

Ważną rolę w okresie kadencji ks. Stanisława Semika spełniała Rodzina Salezjańska. Sektor Współpracowników Salezjańskich został wzmocniony przez powołanie na urząd delegata krajowego ds. Stowarzyszenia Współpracowników Salezjańskich współbrata Inspektorii Wrocławskiej – ks. Jana Gondro. W tym czasie miały miejsce liczne spotkania o charakterze krajowym i międzynarodowym SWS (konferencje i kongresy) z udziałem odpowiedzialnego na szczeblu światowym Rady ds. Rodziny Salezjańskiej. Współpracownicy Salezjańscy zaangażowali się w proces beatyfikacyjny Piątki Poznańskiej przez wspomaganie działania wicepo-

stulatora – ks. Władysława Nowaka. Wyemitowali m.in. filmy krótkometrażowe, ukazujące nie tylko promowanych na ołtarze wychowanków oratorium poznańskiego, lecz także miejsca, związane z życiem św. Edyty Stein – s. Benedykty od Krzyża we Wrocławiu – oraz dzieje sanktuarium w Twardogórze.

Przemiany społeczno-polityczne w kraju pozwoliły na otwieranie nowych szkół o charakterze niepublicznym. W okresie omawianej kadencji powstało Liceum Ogólnokształcące w Lubinie. Do wspierania nowych dzieł o charakterze edukacyjno-wychowawczym została powołana do istnienia Fundacja Pomocy Młodzieży im. św. Jana Bosco, której działalność promowała pracę wychowawczą oratorium w par. pw. św. Jana Bosco w Lubinie.

Działalność oświatowo-naukowa była kontynuowana także w zakresie przygotowywania kadr do pracy dydaktycznej w zakresie potrzeb Inspektorii. Młodych kleryków po studiach filozoficznych wysyłano na asystencję do Włoch. Mogli oni kontynuować dalsze studia teologiczne, do licencjatu włącznie. Ksiądz Stanisław Semik podjął współpracę z salezjańską inspektorią w Monachium, co umożliwiło podjęcie przez kleryków studiów w Benediktbeuern. W sumie studiowało w tym czasie za granicą 15. kleryków. Poza studiami kleryków zostały podjęte i inne zadania przez współbraci Prowincji Wrocławskiej. Ksiądz Lech Piechota został oddelegowany do pracy w watykańskiej dykasterii Doktryny Wiary. Kilku współbraci podjęło studia licencjackie i doktoranckie na uniwersytetach w Rzymie i Jerozolimie (Studium Biblicum Franciscanum i Dominikańska Szkoła Biblijna) oraz w Krakowie. Można powiedzieć, że ta kadencja upłynęła pod znakiem przygotowywania fachowej kadry salezjańskiej do podjęcia zadań w nowej rzeczywistości polskiej.

Ksiądz inspektor Franciszek Krasoń wykorzystał z kolei wszelkie dostępne możliwości, by salezianie w Inspektorii Wrocławskiej zaistnieli „na rynku oświatowym” jako wychowawcy i nauczyciele. Podczas tej kadencji pragnienie ks. Jana Bosco, by jego duchowi synowie zajmowali się młodzieżą, było szczególnie widoczne. Nowy inspektor powołał do istnienia m.in. szkoły we Wrocławiu, Kluczborku i Tarnowskich Górach. Ta ostatnia została otwarta jako szkoła publiczna, a więc bezpłatna, otwarta przede wszystkim dla młodzieży niepełnosprawnej fizycznie. Oddziały integracyjne umożliwiają też właściwą edukację młodych, zdrowych ludzi, którzy w kontakcie z niepełnosprawnymi potrafią ich właściwie ocenić i właściwie traktować.

Powołana do istnienia od 1 września 1999 r. placówka salezjańska w Tarnowskich Górach cieszy się ogromnym uznaniem społeczności lokalnej. Niejednokrotnie słyszy się słowa tarnogórczyków, że szkoła ta pozwala na kształcenie młodzieży z uboższych rodzin, która nie miałaby szans edukacji w katolickiej szkole niepublicznej. Dodatkową zaletą tej placówki jest fakt, że umożliwia naukę także młodzieży niepełnosprawnej fizycznie. Można więc powiedzieć, że podjęta przez ks. inspektora Franciszka Krasonia decyzja o powołaniu tego typu szkoły jest ze wszech miar zgodna z duchem św. Jana Bosco.

Rozpoczynająca swą działalność w 1980 r. wrocławska Prowincja Salezjańska pw. św. Jana Bosco rozwinęła przez 20 lat swą pracę w różnych sektorach społeczno-duszpasterskich, oświatowo-wychowawczych i charytatywno-misyjnych. Szczegółowe omówienie poszczególnych zagadnień działalności salezjańskiej tej inspektorii znajduje się w rozdziale II niniejszego artykułu.

II. DZIAŁALNOŚĆ WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKA W INSPEKTORII ŚWIĘTEGO JANA BOSCO

1. Parafie

Każde zgromadzenie zakonne ma własny charyzmat, który realizuje w Kościele powszechnym. Towarzystwo Salezjańskie z powołania zajmuje się wychowaniem młodzieży. W latach osiemdziesiątych trudno byłoby w Polsce rozwinąć duszpasterstwo młodzieżowe bez oparcia go na parafii. Dlatego w ramach działalności parafialnej mogli salezjanie prowadzić grupy ministranckie, oazy, schole, oratorium, a także przyparafialną katechezę. W pierwszej dekadzie istnienia Inspektorium Wrocławskie prowadziła szereg parafii zarówno w wielkich ośrodkach miejskich, jak i w małych miejscowościach.

Do wielkomiejskich ośrodków parafialnych zaliczamy:

- Parafię NSPJ w Częstochowie – Stradomiu.
- Trzy parafie w Lubinie (pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Matki Boskiej Częstochowskiej Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, z której powstała następnie parafia pw. św. Jana Bosco).
- Parafię pw. św. Jana Bosco w Poznaniu – Winogradach.
- Parafię pw. św. Rafała Kalinowskiego w Sosnowcu.
- Parafię św. Andrzeja Apostoła w Środzie Śląskiej.
- Trzy parafie we Wrocławiu (Chrystusa Króla, którą przejęli salezjanie wraz z obowiązkiem budowy nowego kościoła po oddaniu kościoła pw. św. Mikołaja archidiecezji wrocławskiej, Najświętszego Serca Jezusowego i św. Michała Archanioła).

Szerokie możliwości oddziaływania salezjanów na młodzież, zwłaszcza w wielkich miastach, zwracały uwagę przełożonych na wzmocnienie liczebne wspólnot parafialnych. Patrząc na rozwój struktury parafialnej w Inspektorii, łatwo zauważyć, że wiele mniejszych parafii przekazano w latach dziewięćdziesiątych diecezji, skoncentrowano się natomiast na rozwijaniu działalności duszpasterskiej w miastach, zwłaszcza poprzez katechizację szkolną oraz tworzenie formalnych grup młodzieżowych przy parafii. Wiązało się to pośrednio z realizacją zaleceń po wizytacji nadzwyczajnej Przełożonego Generalnego, przeprowadzonej przez ks. Augustyna Dziędziela, przekazanych ówczesnemu inspektorowi – ks. Adamowi Śmigielskiemu. Dotyczyły one wzmocnienia życia wspólnotowe-

go poprzez oddanie placówek, gdzie pracowali pojedynczy współpracownicy, a same placówki nie miały większego znaczenia dla duszpasterstwa młodzieżowego. Poza tym pojedyncze placówki wymagały obsady proboszczowskiej, a proboszczowie nie pełnili raczej funkcji katechetów. Oddanie diecezji tzw. „parafii – pojedynków” umożliwiło zabezpieczenie odpowiedniej liczby księży z przeznaczeniem do katechizacji.

Sz szczególnie dużo parafii wiejskich miała inspektoriat na Dolnym Śląsku. Parafie zapewniały pewną stabilność, a salezjanie, odpowiadając na potrzeby Kościoła lokalnego na Ziemiach Zachodnich, prowadzili dzieła duszpasterskie także w formie samodzielnych wikariatów, czy też kapelanii. Z czasem, dzięki możliwościom tworzenia innych dzieł salezjańskich o strukturze pozaparafialnej (szkoły, bursy, itp.), zaczęto przesuwac centrum zainteresowania z parafii na te dzieła. Oddano szereg parafii wiejskich i wszystkie wikariaty w parafiach diecezjalnych. W sumie podczas kadencji księży inspektorów Adama Śmigielskiego i Stanisława Semika oddano 15 placówek duszpasterskich. Oddane diecezji parafie to: Zdzieszowice, Ściborzycy, Rozumice, Niedźwiedzice, Grzymalin, Chocianowice, Mleczno, Siedlce, Zimna Woda, Sośnie, Bukowina, Szczodród, Pakosławsko, Trzebicko, Chwalimierz i Kryniczno. Leżały one na terenie archidiecezji wrocławskiej. Wraz z parafiami zlikwidowano dwa domy zakonne w Miłkowicach i Dzierżysławiu.

Przy ośrodkach miejskich, zwłaszcza przy osiedlach, powstawały z kolei nowe parafie. W Lubinie, po podziale terenu parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, salezjanie przejęli nową strukturę parafialną wraz z budową kościoła pw. św. Jana Bosco, a oddali macierzysty kościół diecezji. Również w Środzie Śląskiej została podzielona parafia pw. Świętego Krzyża, z której część została oddana pod opiekę salezjanom (nowa parafia pw. św. Andrzeja).

Równocześnie zwracano dużą uwagę na wzmocnienie tych placówek wielkomiejskich, gdzie praca młodzieżowa mogła być zintensyfikowana zarówno w zakresie pracy katechetycznej, jak również i oratoryjnej. Ważnym wydarzeniem w tym zakresie było przyjęcie nowo utworzonej parafii pw. Nawrócenia św. Pawła w Dąbrowie Górniczej, na terenie diecezji sosnowieckiej, której pierwszym ordynariuszem został w 1992 r. były inspektor prowincji wrocławskiej – biskup Adam Śmigielski. Wiązało się z tym zobowiązanie kontynuowania budowy kościoła parafialnego oraz domu zakonnego, ale osiedlowe położenie parafii pozwalało na działalność młodzieżową, prowadzoną z dużym rozmachem.

Bardzo ważną rolę w rozwoju duszpasterstwa pełni Twardogóra, niemal u progu okresu powojennego związana z działalnością salezjańską. Przejęta w imieniu salezjanów przez ks. Duńca w lipcu 1945 r. placówka od początku stała się miejscem żywego nabożeństwa maryjnego, związanego z kultem figury Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych. Duszpasterstwo twardogórskie ma charakter młodzieżowy. Dzięki powstałym tu po wojnie szkołom (krawieckiej, gimnazjum oraz niższego seminarium), działającym do 1952 r. oraz wypracowanej przez lata

tradycji kultu maryjnego, Twardogóra stała się miejscem pielgrzymkowym o zasięgu inspektorialnym. Odbywają się tutaj corocznie Inspektorialne Dni Młodych, na które przybywa młodzież i dzieci, przede wszystkim chłopców w posłudze Liturgicznej Służby Ołtarza z wszystkich placówek Inspektorii Wrocławskiej. Liczne inicjatywy przybliżały społeczeństwu samo sanktuarium i kult Wspomożycielki Wiernych, przyczyniały się do promocji dzieła salezjańskiego i służyły formacji duchowo-religijnej wspólnoty inspektorialnej (audycje w Radio Maryja, publikacje materiałów dotyczących kultu, materiałów z sympozjum, obrazów i obrazków Wspomożycieli itp.). Za pośrednictwem delegatów na Kapitulę Generalną 24, która odbyła się w Rzymie, całe Zgromadzenie otrzymało wspomniane materiały i dokumenty. Po podziale administracyjnym Kościoła Katolickiego w Polsce 25 marca 1992 r. Twardogóra, która znalazła się w granicach nowo powstałej diecezji kaliskiej, została podniesiona do rangi sanktuarium diecezjalnego. Dzięki temu Twardogóra stała się miejscem pielgrzymkowym nie tylko prowincji salezjańskiej, lecz również całej diecezji. Podkreśleniem ważności tego miejsca stały się dwa wydarzenia: koronacja papieskimi koronami wspomnianej już figury, która odbyła się 24 września 1995 r. oraz – dokonana 22 maja 2005 r. – uroczystość podniesienia sanktuarium twardogórskiego do rangi bazyliki mniejszej.

W działalności duszpasterskiej salezjanów Inspektorii Wrocławskiej należy także zaznaczyć organizowane dla środowisk zaangażowanych w pracę na rzecz rozwoju kultury chrześcijańskiej tzw. Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. Historia tej inicjatywy doczekała się już małego jubileuszu, gdyż organizowane były one 15 lat, od 1978 r. do 1993 r. Miejscem na stałe związanym z Tygodniami Kultury Chrześcijańskiej była parafia pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Lubinie.

W ramach rozwoju kultury chrześcijańskiej salezjanie Inspektorii Wrocławskiej zaangażowali się w Ogólnopolski Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej pod nazwą SACROSONG. Cel tego festiwalu był czysto religijny: katechizowanie młodzieży w czasach komunistycznych oraz angażowanie ludzi kultury i sztuki w Polsce w dobrze rozumianą twórczość artystyczną. W festiwalach SACROSONGU brały udział rzesze młodzieży utalentowanej muzycznie i identyfikującej się z Kościołem katolickim. Zapoczątkowany przez salezjanina Prowincji Krakowskiej pw. św. Jacka – ks. Jana Palusińskiego i pod patronatem kard. Karola Wojtyły – metropolity krakowskiego – festiwal w 1969 r. rozpoczął swą działalność w Łodzi, a kontynuował swe istnienie głównie w Krakowie. Festiwal dał możliwość katolickiej młodzieży i twórcom, związanym z Kościołem ukazania własnego dorobku muzycznego na ogólnopolskim forum. Jednym z takich twórców był ks. Jan Pryputniewicz, autor wielu utworów; niektóre z nich zostały wyróżnione pierwszą nagrodą. Młodzież, która występowała podczas festiwalu, prowadzona przez swoich duszpasterzy, pochodziła z parafii salezjańskich Prowincji Wrocławskiej (parafie lubińskie – Matki Boskiej Częstochowskiej i Najświętszego Serca Pana Jezusa, z Wrocławia i Częstochowy). Dzisiaj festiwale SACROSONGU

stanowią inspirację dla nowych twórców i wykonawców do propagowania wartości chrześcijańskich poprzez muzykę religijną w całej Polsce.

W ramach duszpasterstwa parafialnego Inspektoriatu św. Jana Bosco prowadzi obecnie 38 parafii, w których pracuje 49 proboszczów, administratorów i wikariuszy parafialnych. Salezjanie udzielają się również w posłudze duchowej w Kościele lokalnym, pełniąc funkcje: dziekanów (Chocianów, Twardogóra), dekanalnych ojców duchownych (5), duszpasterzy akademickich (5), kapelanów szpitalnych i sanatoryjnych (5), a także spowiedników sióstr zakonnych (18).

Zaangażowanie salezjanów nie koncentruje się tylko wokół własnego dzieła. Wychodzą oni naprzeciw potrzebom duszpasterzy diecezjalnych, głosząc misje ludowe, rekolekcje adwentowe i wielkopostne oraz rekolekcje zamknięte. Warto wspomnieć także o zaangażowaniu rekolekjonistów w głoszenie rekolekcji dla innych zakonów i zgromadzeń oraz w trakcie dni skupienia dla sióstr zakonnych.

Ważnym sektorem działalności parafii salezjańskiej jest dobrze zorganizowana katechizacja. W powiązaniu z oratorium pozwala ona na realizację posłannictwa salezjańskiego, zwłaszcza wobec młodzieży. Również i w tym kontekście oddanie pojedynczych placówek duszpasterskich wzmocniło sektor katechetyczny, tym bardziej że w 1992 r., kiedy katecheza weszła do średnich szkół publicznych, katechizować mogli wyłącznie duchowni w wymiarze 2 godzin tygodniowo w każdej z klas. W tym roku 46 salezjanów obejmuje opieką katechetyczną ponad 40 tys. dzieci i młodzieży, z czego na poziomie szkoły podstawowej – 16 500, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej – 17 451, w tym 2638 młodzieży ze szkół zawodowych. Katechizacją objęta jest także młodzież akademicka (2638).

W duszpasterstwie młodzieżowym zwraca się szczególną uwagę na tworzenie formalnych grup parafialnych: ministrantów, lektorów, scholi, grup oazowych, róż różańcowych dzieci i grup charytatywnych. W pracy tej wspomagają salezjanów przedstawiciele innych gałęzi Rodziny Salezjańskiej (Byli Wychowankowie Salezjańscy, Współpracownicy Salezjańscy), przez tworzenie grupy animatorów i wychowawców.

2. Domy formacyjne

Formacja początkowa, prowadząca kandydata do kapłaństwa i życia zakonnego od nowicjatu poprzez studia filozoficzne i teologiczne jest obowiązkiem i zadaniem każdego zgromadzenia i instytutu życia konsekrowanego. W związku z tym odpowiednie władze zakonne mają zadbać o zapewnienie swoim kandydatom właściwych warunków do integralnego rozwoju ich osobowości. Istotnym elementem formacji początkowej jest liturgia i kształtowanie życia duchowego oraz rozwój intelektualny. W formacji salezjańskiej ważną rolę odgrywa także asystencja, podczas której – pomiędzy studiami filozoficznymi a teologicznymi – kandydat do salezjańskiego życia zakonnego zapoznaje się w ramach praktyki duszpastersko-pedagogicznej z podstawowymi założeniami systemu wychowaw-

czego św. Jana Bosco. Miejscami odbywania takiej praktyki są zazwyczaj wspólnoty zakonne prowadzące określone dzieła, dlatego są one także szczególnym miejscem formacji młodego zakonnika.

Domy formacyjne są prawnie erygowanymi przez kompetentną władzę miejscami kształcenia duchowego i intelektualnego kandydatów do kapłaństwa i życia zakonnego. Południowa Prowincja Salezjańska św. Jacka prowadzi studentat filozoficzny i teologiczny, działający jako Wyższe Seminarium Duchowne oraz dom nowicjacji z siedzibą w Kopcu pod Częstochową. Po podziale dokonanym w 1979 r. Seminarium znalazło się w granicach Inspektorii św. Jacka, a nowicjant – na terenie Inspektorii św. Jana Bosco. Decyzją przełożonych wyższych i przy akceptacji władz obu Inspektorii domy te pozostały miejscem formacji dla kleryków i koadiutorów obu prowincji. Zasady ich utrzymywania, finansowania oraz zapewnienia odpowiednich kadr regulowały umowy między inspektorami obu prowincji. Posiadanie wspólnych domów formacyjnych wpłynęło pozytywnie na proces formacji i kształcenia, zapewniło wysoko kwalifikowane kadry dydaktyczne z obu Inspektorii, a także korzystnie oddziaływało na wzajemną współpracę współbraci obu prowincji.

Wyższe Seminarium Duchowne w Krakowie zatrudniało także wykładowców z Inspektorii św. Jana Bosco. Zaliczamy do nich między innymi: ks. Józefa Kubarę, ks. Józefa Wilka, ks. Tadeusza Biesagę, ks. Adama Śmigielskiego – obecnego biskupa diecezjalnego diecezji sosnowieckiej, ks. Franciszka Sochę, ks. Zdzisława Gorczewskiego, ks. Jerzego Machnacza, ks. Henryka Łuczaka, ks. Wiktora Lechockiego, ks. Ryszarda Kempiaaka, ks. Władysława Nowaka, ks. Stanisława Gorczakowskiego, ks. Jacka Bałembę, ks. Leonarda Wilczyńskiego, ks. Krzysztofa Jakubowskiego, ks. Romana Mazura, ks. Piotra Marchwickiego, ks. Henryka Drawnela. Ksiądz Henryk Łuczak jest ponadto autorem popularnych podręczników do katechezy młodzieżowej zarówno dla uczniów, jak i katechetów. Ksiądz Jerzy Machnac z kolei jest autorem opublikowanych pomocy homiletycznych do kazań dla dzieci i młodzieży, rektorami Seminarium byli także współbracia należący do Inspektorii Wrocławskiej – ks. Mirosław Kokot i ks. Mieczysław Piłat. Aktualnie funkcję tę pełni ks. Stanisław Semik, były inspektor Inspektorii Wrocławskiej. Przez całą dekadę lat osiemdziesiątych alumni Seminarium bronili prace magisterskie w zdecydowanej mierze na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, dopiero w 1991 r. udało się doprowadzić do końca rozmowy o afiliowaniu Seminarium do Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Tym samym studia seminaryjne zostały uznane za równorzędne ze studiami na PAT, a kadra naukowa Seminarium może także wykładać na PAT.

Działający na terenie Inspektorii św. Jana Bosco nowicjant salezjański w Kopcu koło Częstochowy jest również wspólnym miejscem formacji początkowej kandydatów do życia zakonnego obu prowincji. Powstał on 6 sierpnia 1946 r., staraniem władz zakonnych Inspektorii pw. św. Jacka po uprzednio uzyskanym zezwoleniu metropolity krakowskiego – arcybiskupa Adama Stefana Sapiehy.

Erygował go jako odrębny dom zakonny ówczesny inspektor – ks. Jan Ślusarczyk. Zasady jego utrzymania oraz finansowania są określone podobnie jak w przypadku Seminarium. O właściwy rozwój duchowy i intelektualny troszczą się przełożeni obu Inspektorii, którzy w ramach tzw. kuratorium, w którego skład wchodzi obaj inspektorzy, ich wikariusze, ekonomowie inspektorialni, dyrektor wspólnoty nowicjackiej, rektor Seminarium, mistrz nowicjatu i kierownik studiów, omawiają wspólnie najważniejsze zagadnienia formacyjne.

Formacja w nowicjacie zakłada:

- Podnoszenie kwalifikacji intelektualnych poprzez wykłady z duchowości, wybranych nauk teologicznych, historii Zgromadzenia i języków obcych.
- Kształtowanie charakteru i poczucia odpowiedzialności poprzez pracę fizyczną i właściwe wypełnianie obowiązków.
- Formację duchową do modlitwy wspólnotowej i osobistej, do liturgii.
- Zapoznavanie kandydatów do życia salezjańskiego z systemem prewencyjnym św. Jana Bosco.

Proces formacyjny w nowicjacie – prowadzony zgodnie z wymogami *Ratio Formationis* – trwa rok, a kończy się czasowymi ślubami zakonnymi i wprowadza nowicjusza do dalszego etapu formacyjnego w postnowicjacie (studia filozoficzne) w Seminarium. Specyficzny charakter działalności nowicjatu zwraca uwagę na aspekt powołaniowy. W ramach działalności powołaniowej nowicjusze podejmują niektóre akcje na zewnątrz, zgodnie z wymogami życia nowicjackiego, przez udział w różnych uroczystościach religijnych, uświetniając śpiewem i muzyką liturgię, pracując z ministrantami pod opieką przełożonych itp. Przede wszystkim jednak wspierają akcje powołaniowe poprzez modlitwę. Modlitwa stanowi podstawowy element formacyjny. W ramach życia modlitewnego nowicjusze działają w wielu towarzystwach religijnych wspólnoty nowicjackiej: Niepokalanej, Misyjnym, Powołaniowym.

Troska o powołania jest bardzo ważnym zadaniem stojącym przed każdym ze zgromadzeń. Notowany od kilku lat spadek powołań musi niepokoić. Dlatego domy formacyjne tym bardziej powinny pielęgnować i umacniać już ukształtowane powołania w rodzinach naturalnych. Obecnie w Inspektorii Wrocławskiej kształci się 41. alumnów w Wyższym Seminarium Duchownym lub na asystencji oraz 6. nowicjuszy.

3. Ruchy młodzieżowe

Skoordynowaną pracę młodzieżową prowadzą salezjanie w parafii przez szkolną katechezę oraz salezjańskie szkoły. Inspektoria Wrocławska od początku zwracała uwagę na działalność wychowawczą i duszpasterską młodzieży. W okresie kadencji księży inspektorów Mieczysława Piłata i Adama Śmigielskiego zwracano szczególną uwagę na duszpasterstwo Liturgicznej Służby Ołtarza. Organizowane były coroczne Pielgrzymki Inspektorialne Ministrantów do Twardogóry,

których tradycja trwa do dziś. W wielu parafiach Inspektorii rozwijały się oratoria młodzieżowe, w których ramach młodzież i dzieci spędzali wolny popołudniowy i wieczorny czas na zabawie, sporcie, muzyce, przeplatanej modlitwą. Przykładem dobrze rozwijających się oratoriów, oddziaływujących na sąsiednie parafie diecezjalne były oratoria w Poznaniu, Lubinie i Wrocławiu. Podejmowano także inicjatywy organizowania wyjazdowych obozów rekolekcyjnych na wzór oaz.

W kontekście zmieniającej się sytuacji politycznej, umożliwiającej podjęcie nowych wyzwań w realizacji charyzmatu salezjańskiego, stanęła Inspektorja Wrocławska w 1992 r. Kapituła Inspektorialna, której przewodniczył ks. inspektor Stanisław Semik, obradująca w czerwcu tegoż roku, poświęcona była w całości problematyce młodzieżowej. Spory dynamizm w duszpasterstwie młodzieżowe wniosło powołanie do życia w 1992 r. Salezjańskiej Organizacji Sportowej, znanej pod skróconą nazwą SALOS. Łączy ona umiejętnie elementy wychowawcze i religijne przez wychowanie młodzieży poprzez sport. Organizacja ta o zasięgu światowym ma swoje lokalne mutacje w poszczególnych inspektorjach. Każda z nich ma własną osobowość prawną.

Z myślą o odbiorcach posłannictwa salezjańskiego podjęto szereg inicjatyw, zmierzających do zorganizowania odpowiedniej bazy dla młodzieży. Zakupiony za czasów ks. inspektora Adama Śmigielskiego kompleks w Marianówce oddany został do użytku jako dom młodzieżowy. W latach dziewięćdziesiątych otwarto przy placówkach salezjańskich kilka burs, przeznaczonych dla studentów (w Poznaniu na Winogradach, we Wrocławiu przy par. pw. św. Michała, w Lubinie przy par. pw. NSPJ, a także w Częstochowie na Stradomiu). Ważną rolę pełni placówka salezjańska w Poznaniu przy ul. Kolejowej, gdzie przy współpracy z władzami tego miasta rozwija swoją działalność, a jej struktura została dostosowana do potrzeb wychowawczych najuboższych dzieci.

4. Szkoły salezjańskie

Transformacja ustrojowa, jaka dokonała się w naszym kraju po 1989 r. umożliwiła także salezjanom powrót do pełnej realizacji charyzmatu. Zakaz wydany przez władze PRL prowadzenia przez Kościół szkół i internatów, powodował sukcesywne odbieranie budynków oświatowych. Sprzyjające prawodawstwo oświatowe III Rzeczypospolitej pozwalało na odrodzenie prowadzonych wcześniej przez Zgromadzenie Salezjańskie szkół, tworzonych jako szkoły katolickie w duchu systemu prewencyjnego św. Jana Bosco. Od samego początku zaistnienia takich możliwości władze zakonne Inspektorii Wrocławskiej podjęły zadanie zakładania szkół na prawach szkół państwowych. System wartości chrześcijańskich, preferowany przez szkoły salezjańskie, wychowanie do szacunku wobec bliźniego, system prewencyjny, zapewnienie bezpieczeństwa, spory zakres zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz wysoki poziom kształcenia budzi duży szacunek

i zaufanie rodziców, którzy – oddając swoje dzieci do takiej szkoły – są spokojni o ich przyszłość i edukację.

W roku szkolnym 2004/05 Inspektorja Wrocławska jako organ prowadzący posiada 7 placówek oświatowych:

1. Gimnazjum im. św. Jana Bosco w Kluczborku,
2. Salezjańskie Gimnazjum im. św. Dominika Savio w Lubinie,
3. Gimnazjum im. św. Edyty Stein we Wrocławiu,
4. Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. św. Jana Bosco w Kluczborku,
5. Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. św. Jana Bosco w Lubinie,
6. Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. św. Dominika Savio we Wrocławiu,

7. Salezjański Zespół Szkół w Tarnowskich Górach (Repty Śląskie), w skład którego wchodzi: Gimnazjum, Liceum Ogólnokształcące i Technikum Ekonomiczne. Jest to jedyny w swoim rodzaju Zespół Szkół Salezjańskich; kształci młodzież niepełnosprawną fizycznie, również w zakresie szkoły zawodowej (kierunki: krawiec i drukarz). Wychodząc naprzeciw potrzebom rynku pracy, dyrekcja Zespołu, kierowanego przez ks. dra Dariusza Grzędziela, realizuje charyzmat salezjański, umożliwiając niepełnosprawnej młodzieży nie tylko zdobycie zawodu, lecz także wychowanie chrześcijańskie.

Prowadzone szkoły są koedukacyjne, a szkoły w Tarnowskich Górach prowadzą oddziały integracyjne. Wszystkie cztery szkoły, wchodzące w skład Zespołu Szkół Salezjańskich w Tarnowskich Górach są ponadto szkołami publicznymi, w których nauka jest bezpłatna. Dodatkowo należy wspomnieć, że placówka salezjańska w Tarnowskich Górach prowadzi również internat dla osób niepełnosprawnych.

Odrębną działalność młodzieżową prowadzi Salezjański Ośrodek Wychowania i Animacji SOWA. Jest to placówka oświatowo-wychowawcza pracy pozaszkolnej dla młodzieży, gdzie organizowane są także szkolenia i kursy kwalifikacyjne lub doskonalące dla nauczycieli i wychowawców. Idea powołania tego ośrodka polegała na zaszczerpieniu formy działalności analogicznej do prowadzonej w Benediktbeuern. Początkowo planowano utworzenie takiego ośrodka we Wrocławiu przy par. pw. św. Michała, jednak ostatecznie pozostawiono tam tylko bursę młodzieżową, a nowa placówka powstała w Częstochowie, którą kierował ks. Janusz Kamiński.

Inspektorja posiada także młodzieżowe placówki specjalistyczne. Oprócz Domu Dziecka im. św. Dominika Savio, mieszczącego się w Kiełczowie niedaleko Wrocławia, prowadzone są w ramach działalności oświatowej Salezjańskiego Zespołu Szkół w Tarnowskich Górach (Repty Śląskie) dwie odrębne jednostki wychowawcze o charakterze integracyjnym, założone w okresie kadencji ks. inspektora Franciszka Krasonia w 1999 r. Są to: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Zakład Rehabilitacji Inwalidów. W ramach tego Zakładu działają:

Warsztaty Terapii Zajęciowej, bursa dla osób niepełnosprawnych oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej.

Szczególne znaczenie w promocji wychowania salezjańskiego ma Salezjański Magazyn „Don Bosco” o zasięgu ogólnopolskim. Redakcja pisma ma swoją siedzibę w Poznaniu przy ul. Wronieckiej. Magazyn jest adresowany do wychowawców, nauczycieli, rodziców i animatorów grup salezjańskich, porusza zagadnienia z dziedziny wychowania i jest formą katechizacji dorosłych. Jest to ważna forma ewangelizowania, która umożliwia pełniejsze dotarcie do szerszego grona odbiorców z informacją o salezjańskim systemie wychowawczym.

5. Szkolnictwo wyższe

Omawiając tematykę szkolnictwa wyższego, należy jeszcze raz wspomnieć o Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego z siedzibą w Krakowie, afiliowanym do Papieskiej Akademii Teologicznej, a więc tym samym mającym możliwość prowadzenia równorzędnych studiów dla alumnów, bez konieczności nostryfikowania ich dyplomów. Zaangażowanie współbraci w prowadzenie studiów seminaryjnych zostało omówione w rozdziale 2. Naturalnie poza Seminarium księży Inspektorii Wrocławskiej byli i są zaangażowani na różnych uczelniach w kraju i poza jego granicami. Istniejąca od 1980 r. Inspektorja pozwala na precyzyjne ustalenie liczby współbraci angażujących się w pracę naukowo-dydaktyczną na wyższych uczelniach.

Na szczególną uwagę zasługuje nie żyjący już ks. prof. dr hab. JÓZEF WILK (zmarł w 2003 r.). Był pracownikiem stałym KUL od 1972 r.. Specjalizował się w zakresie duszpasterstwa rodzin. Był organizatorem i kierownikiem Katedry Pedagogiki Rodziny na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, równocześnie bardzo prężnie działał na polu naukowym, organizował z ramienia władz uniwersyteckich sympozja i konferencje naukowe na tematy związane z rodziną i jej miejscem w społeczeństwie i Kościele.

Pracę naukowo-dydaktyczną kontynuuje ks. prof. dr hab. TADEUSZ BIESAGA. Jego działalność koncentruje się wokół tematyki filozoficznej. Jest specjalistą w zakresie fenomenologii. Jest kierownikiem Katedry Bioetyki i dyrektorem Międzywydziałowego Instytutu Bioetyki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Na wyższych uczelniach pracują także: ks. dr RYSZARD KEMPIAK – wykładowca Pisma Świętego w Instytucie Teologicznym we Wrocławiu, ks. dr HENRYK DRAWNEL – wykładowca w zakresie judaizmu na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie oraz Pisma Świętego – na Papieskiej Akademii Teologicznej. Od ubiegłego roku na Salezjańskim Uniwersytecie w Rzymie (UPS) pracuje w charakterze wykładowcy liturgiki były inspektor Inspektorii Wrocławskiej – ks. dr FRANCISZEK KRASOŃ.

III. WSPÓLBRACIA, KTÓRYCH PAMIĘTAMY

Na tworzone dzieło w Inspektorii Wrocławskiej w omawianym ćwierćwieczu 1980–2005 złożyła się praca współbraci na różnych polach działalności prowincji. Wielu z nich już odeszło do wieczności, a wdzięczna pamięć żyjących nakazuje przywołać ich w tym miejscu jeszcze raz. Poniższe, krótkie biografie obejmują te osoby, które w omawianych latach przynależały do Inspektorii św. Jana Bosco. Niektórzy z nich nie byli już czynni zawodowo, jednak pamięć o ich dokonaniach sprzyja podziału południowej Inspektorii św. Jacka w 1979 r. ciągle jest żywa wśród starszych współbraci, natomiast młodszy będą mogli przynajmniej tą drogą uzyskać garść informacji o swoich wielkich poprzednikach.

1. Ksiądz TADEUSZ ADAMSKI – urodził się 21 października 1919 r. we Wszółowie. Nowicjat odbywał w czasie II wojny w Czerwińsku, pierwszą profesję złożył 15 września 1942 r. w Krakowie. Święceń kapłańskich udzielił mu 29 czerwca 1947 r. biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej Stanisław Rospond. U progu swej kapłańskiej posługi uzyskał doktorat teologii z zakresu dogmatyki, był wykładowcą w WSDTS w Krakowie. Zmarł 12 kwietnia 2002 r. w Poznaniu.

2. Ksiądz FERDYNAND BARANOWSKI – urodzony 28 lutego 1936 r. w Kępnie. Po odbytych nowicjacie w Kopcu złożył tamże pierwszą profesję zakonną 15 sierpnia 1953 r. Święceń prezbiteratu udzielił mu 16 czerwca 1962 r. w Krakowie biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej Julian Groblicki. Do szczególnych jego zasług dla Inspektorii należy prowadzona przez niego budowa kościoła pw. Chrystusa Króla we Wrocławiu. Zmarł 12 lutego 1990 r. w Częstochowie.

3. Ksiądz WŁADYSŁAW CHMIEL – urodził się 14 stycznia 1902 r. w Księżostanach w diecezji lubelskiej. Po złożeniu 5 sierpnia 1925 r. w Czerwińsku pierwszych ślubów, kontynuował studia seminaryjne w Krakowie. Tam też otrzymał święcenia kapłańskie z rąk biskupa przemyskiego Anatola Nowaka 19 maja 1935 r. Kierował jako dyrektor Niższym Seminarium Duchownym w Marszałkach. W pamięci współbraci pozostał jako znawca muzyki. Był cenionym wychowawcą, do którego młodzież zwracała się często ze swoimi problemami. Zmarł 28 października 1988 r. w Częstochowie.

4. Ksiądz WILHELM DWOROWY – urodził się 15 czerwca 1912 r. w Mirkach, aktualnie będącej dzielnicą Rudy Śląskiej. Nowicjat odbył w Czerwińsku i tam też 30 lipca 1933 r. złożył pierwszą profesję. W czasie wojny odbywał studia we Włoszech i otrzymał święcenia kapłańskie w Bolengo z rąk biskupa Agostino Rostango. Kontynuując dalsze studia filozoficzne we Włoszech, uzyskał 10 lipca 1945 r. w Rzymie tytuł doktora filozofii. Po powrocie do kraju pracował jako wykładowca filozofii i historii Kościoła w WSDTS w Krakowie, piastując tam

dłuższy czas funkcję radcy. Znany jest także jako budowniczy kościoła pw. św. Jana Bosco w Poznaniu na Winogradach. Zmarł 23 kwietnia 1995 r. w Poznaniu.

5. Ksiądz JÓZEF KUBARA – urodzony 11 lipca 1907 r. w Sosnowcu, zakończył nowicjat w Czerwińsku złożeniem 23 lipca 1932 r. pierwszych ślubów zakonnych. Święceń kapłańskich udzielił mu 23 czerwca 1940 r. w Turynie kardynał Maurilio Fossati. W ramach kontynuowanych we Włoszech studiów teologicznych uzyskał licencjat z prawa kanonicznego w Turynie (Bagnano) w 1942 r. Po powrocie do kraju był długoletnim wykładowcą teologii moralnej w WSDTS w Krakowie. Brać klerycka ceniła go także jako wspianego kierownika duchowego i spowiednika. Zmarł na Łosiówce 19 września 1991 r.

6. Ksiądz LEON MUSIELAK – urodził się 23 stycznia 1910 r. w Krzyżanowie. Odbyty w Czerwińsku nowicjat uwieńczył ślubami zakonnymi, złożonymi tamże 16 lipca 1930 r. Święcenia prezbiteratu otrzymał 23 maja 1943 r. w Krakowie z rąk biskupa Stanisława Rosponda. Był więźniem reżimu stalinowskiego w Ostaszkwie. Jako więzień katyński (określano w ten sposób więźniów trzech obozów radzieckich: Starobielska, Ostaszkowa i Kozielska, byli mordowani w pobliskim lasu katyńskim) był symbolem walki o prawdę w okresie PRL; głosił liczne kazania rekolekcyjne i misje ludowe na terenie kraju, przypominał dramat tamtych czasów. Jego działalność w okresie pobytu w Poznaniu, oparta na zbieraniu materiałów do procesu rogatoryjnego, zaowocowała doprowadzeniem do beatyfikacji Pięciu Wychowanków Oratorium Poznańskiego (tzw. Piątki Poznańskiej). Zmarł 24 grudnia 1998 r. w Poznaniu.

7. Ksiądz ZYGMUNT RATAJCZAK – urodził się 28 października 1909 r. w Galewie w Poznańskim. Nowicjat zakończył w Czerwińsku złożeniem profesji zakonnej 26 lipca 1934 r. Święceń prezbiteratu udzielił mu 11 czerwca 1940 r. w Krakowie biskup Stanisław Rospond. Swoje powołanie kapłańskie i zakonne realizował jako szafarz Słowa Bożego. W pamięci współbraci Prowincji Wrocławskiej żyje jako wybitny kaznodzieja rekolekcyjny. Zmarł 19 lipca 1987 r.

8. Ksiądz LUCJAN STRADA – urodził się 5 stycznia 1909 r. w Chrzanowie. Nowicjat odbył w Czerwińsku i tam też 20 lipca 1920 r. złożył pierwszą profesję. Święcenia kapłańskie przyjął 3 lipca 1938 r. w Turynie z rąk kardynała Maurilio Fossatiego. Był doktorem geografii i astronomii na Uniwersytecie Poznańskim (1933 r.). Był wykładowcą w WSDTS w Krakowie. Jest znany jako autor książek o św. Józefie (*Patron doskonały*) i o Wspomożycielce. Zmarł 21 lutego 1989 r. w Kopcu.

9. Ksiądz ANTONI ŚRÓDKA – urodzony 1 lipca 1890 r. w Bogodaju k. Ostrowa Wielkopolskiego rozpoczął nowicjat w Radnej na terenie dzisiejszej Nowej Jugosławii i tam też 8 sierpnia 1908 r. złożył pierwszą profesję zakonną. Święceń kapłańskich udzielił mu w Oświęcimiu ówczesny biskup pomocniczy diecezji krakowskiej – Anatol Nowak. Rozwijając swe zamiłowania muzyczne podjął w

latach 1920–21 studia w Wyższej Szkole Muzycznej w Regensburgu (Ratyzbona) w Niemczech. Jego dziełem jako budowniczego jest plebania w Częstochowie na Stradomiu. Współbracia pamiętają go też jako wytrawnego kaznodzieję i rekolekcyjnistę. Zmarł 3 lipca 1981 r.

10. JAN WASZUT – urodził się 6 maja 1935 r. w Istebnej. Swoje życie związał ze Zgromadzeniem Salezjańskim, składając 15 sierpnia 1953 r. w Kopcu pierwszą profesję zakonną. Święcenia prezbiteratu przyjął 30 maja 1963 r. w Krakowie z rąk biskupa Juliana Groblickiego. W Inspektorii Wrocławskiej znany jest jako budowniczy kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w. Częstochowie – Stradomiu. Zmarł 22 marca 1991 r. w Oświęcimiu.

11. Ksiądz MARIAN WIERTELAK – urodził się 19 maja 1915 r. we Wrześni. Po odbyciu rocznego nowicjatu w Czerwińsku 3 września 1935 r. złożył tam pierwsze śluby zakonne i – podobnie jak ks. Wilhelm Dworowy – 25 czerwca 1943 r. przyjął święcenia kapłańskie w Bolengo we Włoszech z rąk biskupa Agostino Rostango. Swoje kapłańskie życie związał z Wrocławiem. Uzyskał w 1948 r. tytuł magistra filozofii na Uniwersytecie Wrocławskim. Długi czas był lektorem języka łacińskiego w Seminarium Wrocławskim. Zmarł 17 lutego 1992 r.

12. Ksiądz JÓZEF WILK – urodzony 23 czerwca 1937 r. w Maławie. Nowicjat odbył w Kopcu i tam też złożył profesję zakonną 15 sierpnia 1955 r. Święceń prezbiteratu udzielił mu w Krakowie 25 czerwca 1965 r. biskup Julian Groblicki. Swoje życie związał z pracą dydaktyczno-naukową na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i jako pracownik naukowy tej uczelni dojeżdżał z wykładami z zakresu duszpasterstwa rodzin do WSDTS w Krakowie. Jako pracownik stały i profesor KUL zorganizował nową Katedrę Pedagogiki Rodziny na tej uczelni. Więcej informacji na jego temat zamieszczono w podrozdziale „Szkolnictwo wyższe”. Zmarł 11 września 2003 r. w Lublinie.

IV. PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

Przyszłość dyktuje konkretne plany, sugestie i założenia. Idąc z duchem czasu należy rozpoznawać właściwy kierunek realizacji powołania salezjańskiego w Kościele. Salezjanie powinni odkrywać nowe obszary działalności i wkomponowywania własnego charyzmatu zakonnego do potrzeb młodzieży. W sytuacji społeczno – politycznej, w jakiej Polska się znajduje, Inspektorja Wrocławska pragnie wyjść na przeciw potrzebom młodzieży, zwłaszcza najbardziej potrzebującej.

Najbliższą przyszłość w planach Inspektorii stanowić będzie:

- Stworzenie Centrum Młodzieżowego Sosnowcu; w ramach tegoż Centrum miałyby działać: szkoła przystosowania zawodowego dla młodzieży, bursa dla młodzieży z trudnościami oraz oratorium. Potrzeby społeczne w tym zakresie są ogromne. Rodzice dzwonią niejednokrotnie w poszukiwaniu miejsca dla swego

dziecka, prosząc salezjanów o pomoc. Stworzenie takiego centrum wydaje się konieczne do realizacji charyzmatu salezjańskiego.

- Adaptacja Domu w Poznaniu przy ul. Wronieckiej na bursę akademicką, do której przyjmowana byłaby również młodzież ze Wschodu.

BIBLIOGRAFIA

1. Źródła archiwalne

- Dekret erekcyjny Przełożonego Generalnego ks. Edigio Vigano z 16 grudnia 1979 r. Idz. 9/80 – Archiwum Inspektoriatne we Wrocławiu.
- List okólny Przełożonego Generalnego do współbraci i inspektorów polskich z 6 stycznia 1980 r.
- List okólny Delegata Przełożonego Generalnego ks. Augustyna Dziędziela z dnia 31 stycznia 1980 r. w sprawie podziału inspektorii w Polsce, „Nostra”, (luty 1980).
- List Wikariusza Generalnego ks. Kajetana Scrivo z 6 stycznia 1980 r. w sprawie norm wykonawczych do Dekretu Erekcyjnego.
- Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa św. Franciszka Salezego.
- Dekret erekcyjny Domu Zakonnego i Nowicjatu pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 6 sierpnia 1946 r. – Archiwum w Kopcu.
- Kwestionariusz Statystyczny – Praca duszpasterska zakonów męskich w Polsce w roku 2004/2005 Idz. 289/04 – Archiwum Inspektoriatne we Wrocławiu;
- Listy pośmiertne współbraci wymienionych w rozdziale III artykułu. Archiwum Inspektoriatne we Wrocławiu.

2. Relacje własne

- Ustna relacja pierwszego inspektora – ks. Mieczysława Piłata.
- Pisemne sugestie drugiego inspektora – ks. Adama Śmigielskiego, obecnego biskupa sosnowieckiego.
- Pisemne sprawozdanie ks. Stanisława Semika z jego kadencji z lat 1992–1998.

3. Opracowania

- Koral J., ks., Skorowski H. ks., *Salezjanie polscy jako nauczyciele akademicki uniwersytetów i akademii*, „Seminare” 14 (1998).
- Krawiec J., ks., *Powstanie Towarzystwa św. Franciszka Salezego oraz jego organizacja i działalność na ziemiach polskich*, Kraków 2004.
- Majewski M., ks., *Salezjanie polscy wobec problemów katechizacji*, w: *75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*, Łódź–Kraków 1974.
- Pietrzykowski J., ks., *Nowicjat Salezjański w południowej inspektorii*, „Seminare” 13 (1997).
- Pietrzykowski J., ks., *Dlaczego salezjanie polscy prowadzą duszpasterstwo parafialne?*, „Seminare” 17 (2001).
- Świada A., ks., *Salezjańskie szkolnictwo w Polsce*, w: *75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*, Łódź–Kraków 1974.

HISTORY OF ST. JOHN BOSCO SALESIAN PROVINCE IN WROCLAW (1979–2004)

Summary

Year 2004 is the 25th anniversary of establishing the St. John Bosco Salesian Province in Wrocław. This article presents the outline of the province's history. It describes work done by provincials and provincial councils, development of parish pastoral services and Salesian schools. In this article we will also find a short history of Salesian formational communities in the Province of Wrocław, as well as the description of the main Salesian youth movements currently operating within the boundaries of the province. The last part of the paper is devoted to paying the tribute to the outstanding brothers, who belonged to the province and passed away within last 25 years.

Nota o Autorze: ks. **KEMPA DAMIAN SDB**, mgr historii, doktorant UJ. Zainteresowania: historia Towarzystwa Salezjańskiego, historia Śląska, postać kard. Augusta Hlonda SDB.

Słowa kluczowe: Salezianie, Prowincja Wrocławska, zakony męskie, historia.